

VAN HALKININ TURİSTİ VE TURİZMİ ALGILAMA ŞEKLİ *Tourist Profile and Tourism Perception Stile of the People of Van*

Faruk ALAEDDİNOĞLU*

*Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Van
farukalaeddinoglu@yahoo.com*

Özet: Yerel halkın turizm konusundaki esas ilgi alanı, turizmin onların kişisel yaşamları üzerine olan etkisidir. Ancak planlı bir turizm gelişim modelinde turizm geliştirme stratejisine karşı halkın göstereceği tavır, sağlanacak yararların algılanmasından daha çok turizmin sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerinin algılanmasına bağlanmalıdır. Dolayısıyla planlı bir turizm gelişim modelinde önemli olduğunu düşündüğümüz yerel halk ve onların turizm eğilimleri çalışmamızın temel konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda, Van'da turizmin etkilerinin nasıl algılandığının yanı sıra, planlı bir çalışmaya temel oluşturacak sosyo-ekonomik ve kültürel etkilerin nasıl algılandığı katılarak bir sentez oluşturulmaya çalışılmıştır. Diğer bir ifadeyle turizmin, ilin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına etkilerinin neler olacağını, yerel halkın turizme ne kadar açık olduğu ve var olan bütün coğrafi potansiyelin (doğal, beşeri, ekonomik) insan kaynakları ile turizmi ne oranda desteklediği ölçülmeye çalışılmıştır. Yapılan anket sonucunda ortaya çıkan tablo, yöre halkının turizme ve turiste bir çok açıdan pozitif baktığı şeklinde olmuştur. Dolayısıyla Van'ı veya bölgeyi kapsayacak bir turizm planlama çalışmasının başarılı olma şansı, bölge gerçeklerinin dikkate alınması şartı ile, oldukça yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Van, Turizm, Turist, Yerel Halk, Planlama

Abstract: Main interesting area of the local people on tourism is the impact of the tourism on their individual life. However, in the case of a planned tourism development model the reaction of people to the tourism development strategy must be ascribed to the perception of social and economic, cultural and environmental effect of tourism. Besides, it is necessity to provide participation of the local people in tourism planning. Presently, local people and their touristic tendency that we think are important for tourism development form the basic subject of our study. In the study that is dealt with in this context, it was tried to make a synthesis relating to the perception of social and economic and cultural effect of tourism that are essential a tourism planning study alongside with the fact that how to be sense the tourism effect in Van. In other words, how the tourism will affect the economic and cultural life of the province, how open the local people to the tourism and finally how all the geographical potential (physical, social and economic) with the human resource support the tourism have been tried to be measured. The conclusion of the survey done in Van represents that local people living in Van supports tourism activities and has positive ideas for the tourists. The possibility of a successful tourism study which comprise the whole province is very quite high if the regional reality is taken into consideration.

Key Words: Van, Tourism, Tourist, Local People, Planning,

* Bu makale doktora tezinden üretilmiştir.

1. Giriş

Sosyal, ekonomik, kültürel, çevresel ve diğer birçok fonksiyonu ve değişkeni içeren, farklı boyutları olan ve aynı zamanda evrensel bir olgu haline gelen turizm, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de yükselen bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gittikçe büyüyen Türkiye turizm pazarından istifade edebilecek birçok çekiciliğe sahip olan Van, tarihi uygarlıkların muhteşem kalıntıları, muazzam sayılabilecek doğal çekicilikleri sıcak ve samimi insanlardan oluşan değerleri ile bütün dünya ziyaretçileri için bir çekim ve yöneliş alanı olabilir. Zira, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan Van ili, ülkemizin İran üzerinden Asya'ya açılan önemli bir sınır kapısı durumundadır (Şekil 1). Konumu itibarı ile gerek Türkiye ve gerekse yerel turizm pazarı açısından önemli bir yere sahip olan Van, ekonomik ve sosyo-kültürel değerler açısından tarihi geçmişi ile doğru orantılı olmayan bir duruş sergilemektedir. Gerek Gayri Safi Milli Hasıla, gerekse illerin gelişmişlik sıralaması bakımından Türkiye ortalamasının altında, hatta ilçeler bazında (Bahçeşarar) en sonuncusu durumunda olan ilin, turizm hanesi de pek parlak değildir. Van, 1990'lı yıllara kadar kitle turizm alanları bir tarafa bırakılırsa Türkiye ölçeğinde ortalama turizm talebi yaratan bir il olarak karşımıza çıkmaktaydı. Ancak, 2005'e doğru gelindiğinde Türkiye pazarının çok hızlı bir artış göstermesine karşın Van, turizm talebi açısından düşüş göstermiştir. Örneğin 1990'da, yabancı 90.862, yerli 68.145 ve toplam 159.007 turist Van'ı ziyaret ederken, bu sayı 2004'te yabancı 14.013, yerli 70.241 ve toplam 84.254 kişi olarak gerçekleşmiştir. Aynı şekilde, turizme ilişkin arz değerlerinde de (konaklama) gerilemeler yaşanmıştır. 1990 yılında Van'da turizm işletme ve yatırım belgeli 25 tesis varken, bu sayı 2004 yılında 12'ye düşmüştür. Oysa Türkiye ölçeğinde turist sayısı aynı dönemlerde 1990'da 5.389.308 iken 2004'te 17.517.610'a (değişim %225), konaklama (işletme ve yatırım belgeli tesis) tesisi sayısı ise 3102'den 3438'e yükselmiştir. Şüphesiz doğal olmayan bu sürecin gerçekleşmesinde bir çok faktör etkili olmuştur. Bu faktörlerin en önemlisi bölgede baş gösteren terör faaliyetleri, fiziki sınırlılıklar ve başta yönetici konumundaki insanlar olmak üzere bölge halkının turizmi ve onun sosyal, ekonomik ve kültürel yaşama olan olumlu katkılarını doğru algılayamamalarıdır. Ancak, bütün bu olumsuzlukların aşılmasında en önemli taraf olarak gördüğümüz Van halkının pozitif tutumu, turizmin bölgede planlı bir şekilde gelişmesine olanak tanıyacak ve stratejik planlama yaklaşımlarında da önemli bir belirleyici olacaktır. Zira, turizmin altyapısının geliştirilmesinin yüksek finansman maliyeti ve turizm geliştirme stratejilerinin sosyo-ekonomik ve kültürel etkileri nedeniyle, stratejik pazarlama planlamasında yerel halkın turizme karşı tavrı dikkate alınması gereken önemli faktördür (Ahmed,1986:48). Aksi taktirde turizmin geliştirilmesi ve turizm gelirlerinin artırılması veya diğer bir ifadeyle sürdürülebilir bir turizm gelişim modelinin hayata geçirilmesi imkansızdır.

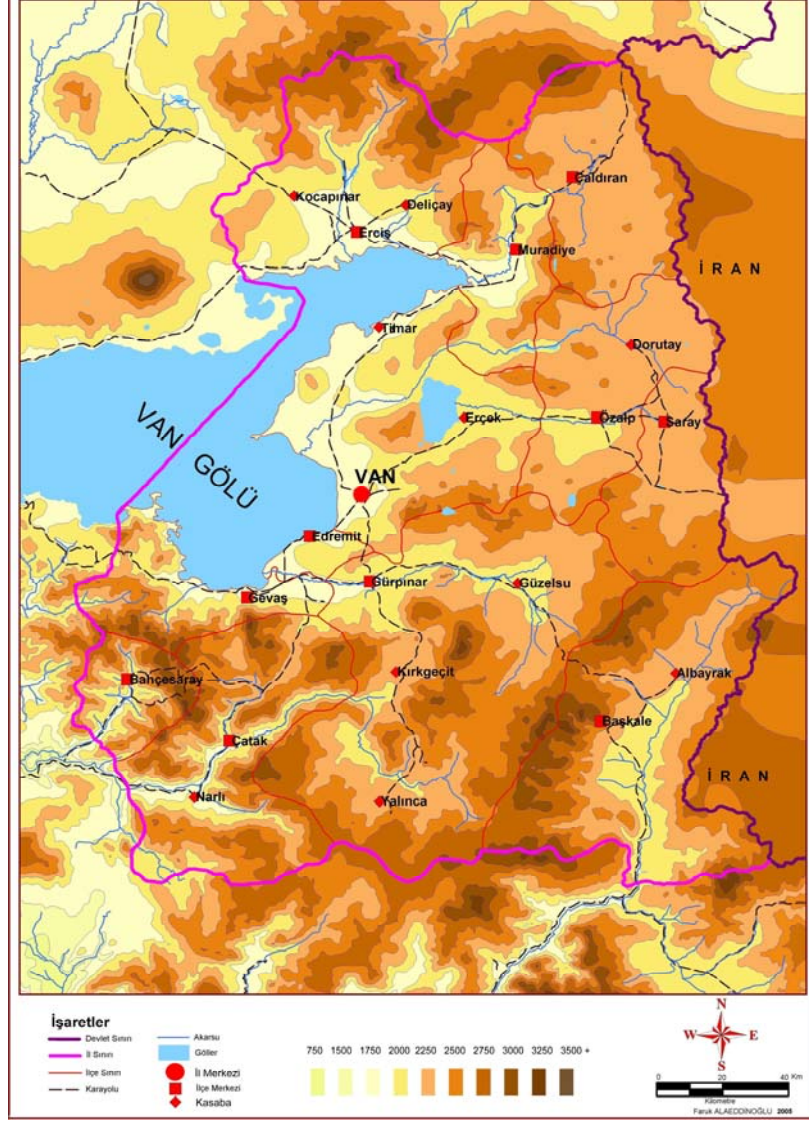
Bu bağlamda turistlerin sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları, geldikleri bölge veya ülke özellikleri dikkate alınarak bir yaklaşım sergilenmesi zorunluluğu vardır. Zira sosyal etkileşim ve değişimin önemli unsurlarından biri olan turizm olgusu çoğunlukla sanayileşmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere doğru gerçekleştiğinden, gelişmiş olan ülkelere gelen turistler, kendi ülkelerinin değerlerinin taşıyıcısı durumundadırlar. Bu şekilde turizm, gelişmiş toplumların değerlerini, davranış kalıplarını ve örgütsel yapılarını geliştirmekte olan toplumlara yayarak evrenselleştirmektedir (Bal, 1995: 36). Bu evrenselleştirmeye birlikte, turizmin ev sahibi toplum üzerinde meydana getirdiği bir takım olumsuz sosyal etkiler de vardır (Mcintosh and Goeldner:1990:183-184). Bu etkilerin olası olumsuz sonuçlarını minimize edilmesi şüphesiz yerel toplum bu konudaki davranış kalıplarının ölçülmesi ile mümkündür.

Bu çalışmadaki temel amacımız, yerel halkın turizmin sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerini nasıl algıladığını, turizm konusuna ne kadar açık ve hazır olduğunu ölçmek ve yerel halk ile turist arasındaki etkileşimi ortaya koymaktır. Zira, bilindiği üzere turizm faaliyetleri belirli bir çevrede gerçekleşir. Bu çevre aynı zamanda yöre insanı tarafından da kullanılmaktadır. Dolayısıyla turizm hareketi

yöre insanına ait yaşamsal döngünün bir parçası durumundadır ve yerel halkın yaşamını çok boyutlu ve değişken olan sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel açılardan ciddi şekilde etkilemektedir. Ancak turizm faaliyetleri her zaman istihdam, ilin ekonomisinde iyileşme, yaşam standardında gelişme v.b. şeklinde olumlu etkiler yaratmadığı gibi, bazen de doğal, kültürel ve sosyal değerlere tamiri imkansız zararlar da verebilir. Dolayısıyla, bu çalışmayla bölge halkının bütün yönleriyle turisti ve turizmi nasıl algıladığı, turizm davranışları ve alışkanlıklarının ne ölçüde gerçekleştiğini ölçerek olası olumsuz etkileri azaltma yönünde yaklaşımlar geliştirilmesine katkıda bulunulmuş olacaktır.

Şekil 1. Van ili coğrafi konum haritası

Şekil 2. Van ili fiziki haritası

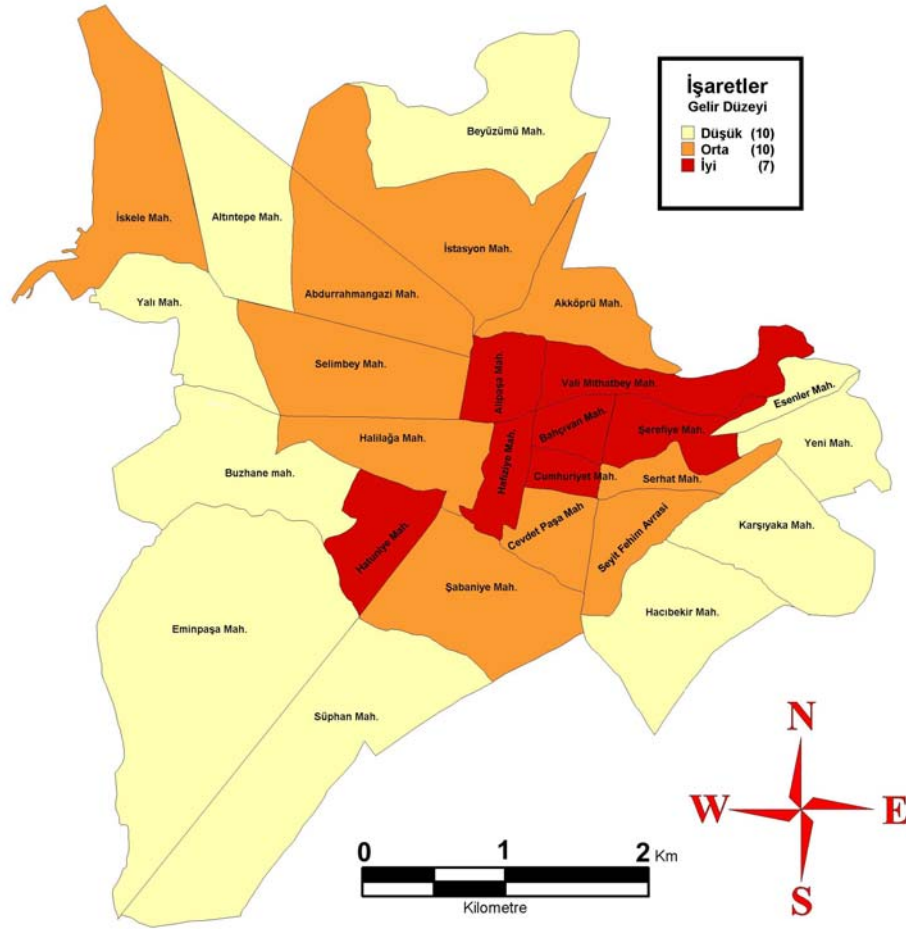
2. Yerel Halkın Turizme Katılımı ve Turizm Planlamasındaki Rolü

Bir destinasyon olarak Van'ın turizme ne ölçüde açık ve hazır olduğu konusu çok önemlidir. Zira turizm olgusu ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel faktörleri etkilemesi açısından çok boyutlu ve turist ile ev sahibi arasında bir etkileşim yaratması açısından ise dinamik bir süreçtir. Bu sürecin sağlıklı ve verimli geçmesi için fiziki çevrenin ve belki ondan da önemlisi, yöre insanının sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan turizme hazırlanması ve katılması önemli bir konudur. Çünkü turizmin olumlu etkilerini en üst seviyeye çıkarmak ve olumsuz etkilerini sınırlandırmak için yapılması gerekenlerden biri (ve belki de en önemlisi), yerel toplumun turizm geliştirme planlamasına dahil edilmesidir. Yerel halkı turizm gelişim sürecine dahil etmek, onların bu konudaki görüş ve önerilerini almak, fikir alışverişinde bulunmak ve gelecekteki turizm gelişmesini teşvik yönünde karşılıklı fikir alışverişi yapmak yerel halkın karar

merkezlerini etkileyebilmesi ve kendilerini turizmin bir parçası olarak hissetmeleri açısından oldukça önemlidir. Eğer turizmin sürdürülebilir kılınması isteniyorsa planlanan turizmin, gelişme şekli, ölçeği ve konumu ile ilgili olarak yöre toplumunun kabulünü kazanması gerekmektedir (Avcıkurt, 2004:85). Ayrıca, diğer bir çok sosyal değer açısından da planlama yapılırken yöre halkının görüşü alınmalıdır. Şöyle ki; araştırma sahamız olan Van ili, başta eğitim olmak üzere bir çok sosyal değer açısından yeterince gelişmemiştir. Bu durum daha kültürlü kabul edilen Avrupalı turistlerin Van halkı üzerinde psikolojik baskı kurmasına ve kendi sosyal değerlerini kabul ettirmesine neden olacaktır. Bunun sonucu olarak da özellikle özenti yoluyla gençlerin ve eğitim düzeyi düşük insanların değerlerinde bir takım yozlaşmalar görülecek ve bu olumsuzluklar turizmin sürdürülebilirliğini yok edecektir. Dolayısıyla Van turizmi üzerinde yaşanabilecek bütün bu olumsuzluklar planlı bir yaklaşımla dikkate alınır ve yerel halkın davranış ve algılamaları ile turistlerin algılaması arasındaki fark, planlı ve geleceğe yönelik, yeni bir açılım ve ulusal politikalarla desteklenirse, sürdürülebilir bir hal alabilir. Zira yerel toplumun değerleri ve beklentileri dikkate alınmadan, yapılan salt ekonomik planlama yaklaşımları asla başarılı olamaz. Eğer planlamalar bu şekilde yapılırsa yararlar azalacak, zararlar artacaktır. Bu nedenledir ki, olumlu yönlerin artması, sürdürülebilir turizm şeklinin gerçekleştirilmesi ve olumlu etkilerin en üst düzeye çıkarılması için planlama çalışmalarına mutlaka yerel halkın dahil edilmesi ve onların görüş ve önerileri doğrultusunda şekillenmesinin sağlanması gereklidir (Gunn, 1988). Diğer bir ifadeyle, planlama sürecinin her aşamasında yerel toplumun turizm planlamasına ve geliştirilmesine azami ölçüde ve yüksek bir katılımı dahil edilmesi gerekmektedir. Yerel halkın planlama ve karar verme sürecinde bir derecede kontrol sahibi olması anlamına gelen bu olay, planın başarılması için kaçınılmazdır. Gerçekten de sosyal sorumluluk yüklenmiş ve çevresel anlamda geliştirilebilir bir turizm, halkın katılımı olmaksızın başarılamaz. (Yüksel, 2004: 106).

3. Metot

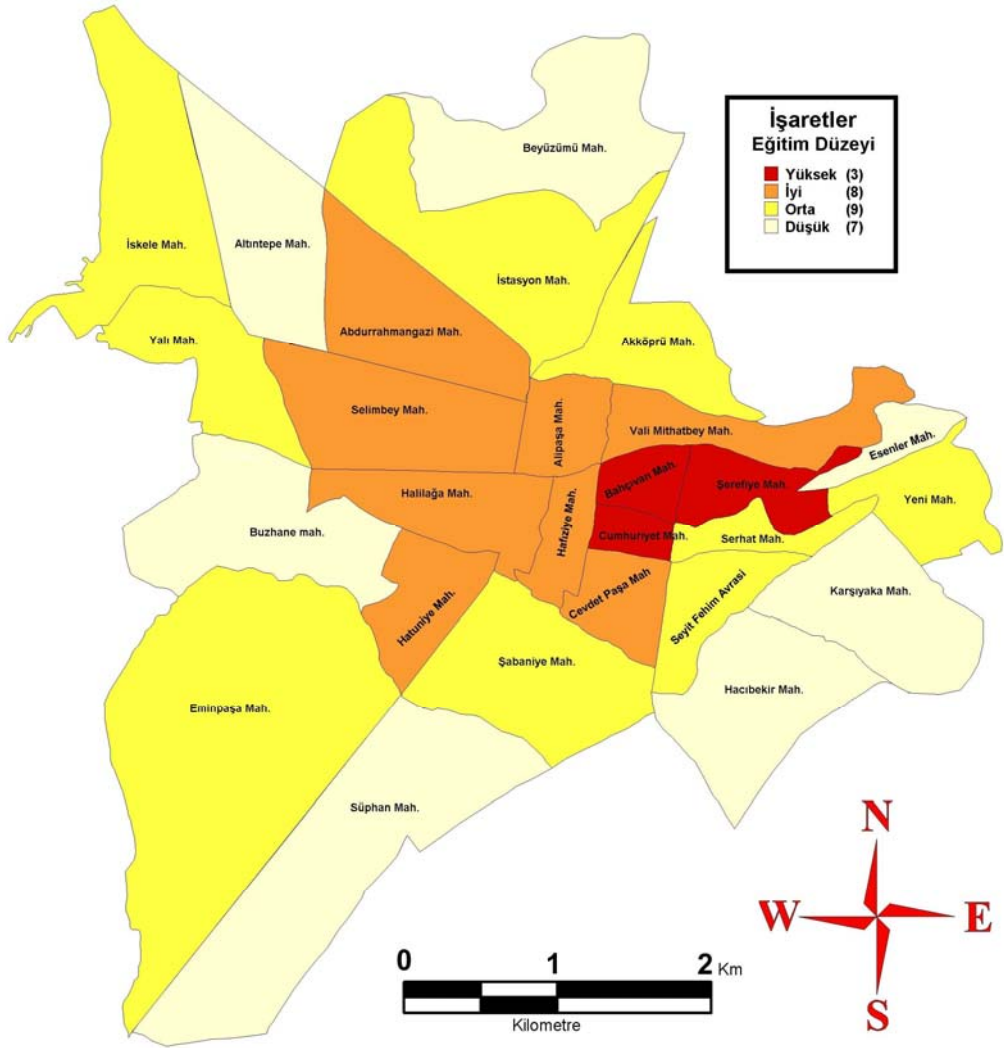
Yerel halka sosyal, kültürel, ekonomik, çevresel ve siyasal açıdan fayda sağlamak amacıyla yapılan planlama çalışmalarında, yerel halkın planlamaya katılımı teşvik edilmeli ve ne tür bir turizm gelişimi istediklerini açıkça ifade etmeleri sağlanmalıdır. Ancak bu katılımın sağlanması durumunda “turizm gelişimi insanların ortak olarak ne istediğini yansıtacaktır” (Yüksel, 2004:106). Bu bağlamda öncelikle yapılması gereken (planlamanın doğru ve anlaşılır şekilde yapılması ve sürdürülebilir kılınması için) yerel halkın turizmi nasıl algıladığı ve neler beklediği sorusunun açılımıdır. Bu açılımın yapılabilmesi için bir takım soruların açığa kavuşturulması gereklidir. Şüphesiz ki, bu soruların cevaplarını ortaya koymanın en rasyonel yollarından biri bölge insanına uygulanan anketlerdir. Bu nedenle Van’da yapılan anketle, halkın birçok açıdan turizmi nasıl algıladığı ve neler beklediği sorularına cevaplar aranmıştır. Bu çerçevede toplam 261 kişiye anket uygulanmış ve anket iki aşamada

Şekil 3. Van şehrinde ekonomik seviyenin mahallelere göre dağılışı¹
(İşaretler kısmındaki parantez içi rakamlar mahalle sayılarını belirtmektedir.)

ele alınmıştır. Birinci aşamada halka uygulanan anket sonucunda ortaya çıkan demografik ve sosyal yapıyı belirlemek, ikinci aşama da ise bu yapıya yaş, eğitim, meslek, öğrenim durumu gibi değişkenler ile çapraz analizler yapmak amaçlanmıştır.

Van'da yerel halka uyguladığımız anket 2004 yılı yaz döneminde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu anket 44.811 haneli Van Şehrinde 300 haneyi hedeflemiştir. Ancak 39 haneden bir kısmının soruları eksik cevaplandırması veya tamamen boş bırakması sonucu 261 hane ile sınırlandırılmıştır. Anketi uygulamak için seçilen örnek kitle ve örnek kitle çevresinin belirlenmesinde öncü veriler, ili yakından tanımamız sebebiyle kolaylıkla elde edilmiştir. Ancak bununla yetinilmemiş ve ilgili kurumlardan (Van Valiliği ve Van Belediyesi) alınan veriler ışığında alansal bilgiler derlenmiştir. Derlenen bu bilgiler CBS tabanlı bir program olan Mapinfo programında çizilmiş bir şehir haritası üzerinde (mahallelerin gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve meslek grupları gibi kriterler) dikkatli bir şekilde işlenerek mahallelerin belirlenmesi² sağlanmıştır (Şekil 3-4). Belirlenen bu mahallelerdeki evlerin seçimi ise rasgele yapılmıştır. Evde bulunan kişi seçiminde ise var olanlardan yalnızca birisi anket uygulanacak birey (denek) olarak dikkate alınmıştır.

Şekil 4. Van şehrinde eğitim düzeyinin mahallelere göre dağılışı
(İşaretler kısmındaki parantez içi rakamlar mahalle sayılarını belirtmektedir.)

Anketin ikinci kısmında analizler yapılırken oluşturulan çizelgelerin sayıca fazla olması nedeniyle çalışmamıza her bir örnek için bir çizelge konulmuştur.

4. Demografik ve Sosyal Analizler

Araştırma sahamız olan Van'da, yaptığımız ankete katılan toplam 261 kişinin cinsiyet durumuna baktığımızda, deneklerin %71.6'sının erkek olduğu görülmektedir. Zira bunun temel nedeni kadın deneklerin ankete katılım konusunda isteksiz olmalarıdır. Ancak medeni duruma ilişkin denek belirlenmesinde özellikle ailenin turizme ve turiste yönelik genel kanısını da yansıtmaya adına evli çiftlerin seçimine dikkat edilmiştir (Çizelge 1).

Şüphesiz bir yerde turizmin gelişmesi yönünde yapılacak planlama çalışmalarında cinsiyet ve medeni durum kadar önemli bir diğer gösterge yaş grubudur. Bu bağlamda ankete katılanların yaş

gruplarını incelediğimizde en büyük yüzdenin %32,2 ile 35-44 yaş arasındakilerin, oluşturduğu görülmektedir. Bu grup sosyal yaşamın gereği olarak diğer gruplara oranla turistlerle daha fazla etkileşim halinde bulunmaları nedeniyle, anketin daha sağlıklı sonuçlar doğurmasına ve ileriye yönelik projeksiyonlarda bulunulmasına katkı sağlamıştır (Çizelge 1).

Çizelge 1. Ankete katılan Van halkının cinsiyet, medeni durum ve mesleklere göre dağılımı

Cinsiyet	Frekans	(%)	Meslek	Frekans	(%)
Erkek	187	71,6	Çiftçi	4	1,5
Kadın	74	28,4	Memur	48	18,4
Toplam	261	100,0	Serbest	46	17,6
			İşçi	22	8,4
Medeni Durum	Frekans	(%)	Tüccar	7	2,7
Evlü	156	59,8	Ev Hanımı	20	7,7
Bekar	104	39,8	Emekli	8	3,1
Dul	1	4	Öğrenci	88	33,7
Toplam	261	100,0	Diğer	18	6,9
			Toplam	261	100,0

İlde turist ve turizme bakışın en önemli belirleyicilerinden ve değişkenlerinden olduklarını kabul ettiğimiz öğrenim durumu, gelir düzeyi, gelir kaynağı ve mesleklere baktığımızda, ankete katılanların %49,8'lik büyük çoğunluğunun lise mezunu ve %21,5 ile üniversite mezunu oldukları görülmektedir (Çizelge 1). Gelir durumu ilişkisine baktığımızda ise, en büyük payı %36,0 ile 600 YTL üzerinde kazananlar, buna karşın ikinci sırada %21,1 ile en düşük gelir seviyesinde olanların yer aldığı görülmektedir (Çizelge 2). Gelir kaynağı kısmında özellikle üzerinde durmak istediğimiz nokta, dışarıdan gelenlerin değil de yöre halkının bakışını ortaya koymak olmuştur. Bu nedenle de tarım, hayvancılık ve ticaret kısımlarını özellikle belirtmek istedik, buna karşılık devlet memurluğu gibi konuları ise diğerleri başlığı altında topladık. Çünkü genel kanı, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların turizme bakışının genelde muhafazakar olduğu, buna karşılık hizmet sektörü içinde ticaretle uğraşanların daha fazla ekonomik kazanç elde etmek için olumlu olduğu şeklindedir.

Çizelge 2. Ankete katılan Van halkının yaş, öğrenim durumu ve gelir düzeyi

Yaş	Frekans	(%)	Öğrenim Durumu	Frekans	(%)	Gelir Düzeyi	Frekans	(%)
-18	63	24,1	Okur Yazar	11	4,2	100-200 YTL	55	21,1
18-24	27	10,3	İlkokul	42	16,1	201-300 YTL	21	8,0
25-34	41	15,7	Ortaokul	22	8,4	301-400 YTL	38	14,6
35-44	84	32,2	Lise	130	49,8	401-500 YTL	29	11,1
45-54	36	13,8	Üniversite	56	21,5	501-600 YTL	24	9,2
+55	10	3,8	Top.	261	100,0	+601 YTL	94	36,0
Toplam	261	100,0				Toplam	261	100,0

Çizelge 3. Ankete katılan Van halkının doğum yeri, ailenin gelir kaynağı ve şehir merkezinde oturdukları süre

Doğum Yeri	Frekans	(%)	Ailenin Gelir Kaynağı	Frekans	(%)	Van Şehir Merkezinde Oturma Süresi	Frekans	(%)
Van İl Merkez	101	38,7	Tarım	23	8,8	Doğduğum- dan Beri	58	22,2
Van İl Dışı	71	27,2	Ticaret	75	28,7	1 -4 Yıl	47	18,0
Van'ın İlçeleri	48	18,4	Hayvancılık	21	8,0	5-10 Yıl	53	20,3
Van'ın Köyleri	27	10,3	El Sanatları	4	1,5	11-15 Yıl	34	13,0
Diğer	14	5,4	Turizm	2	0,8	16-20 Yıl	25	9,6
Toplam	261	100	Diğer	136	52,1	+21 Yıl	43	16,5
			Toplam	261	100,0	Toplam	261	100,0

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi ankete katılan halkın uzun süredir Van'da yaşıyor olması, (şehir merkezlerinde ve şehir dışında) bölge halkının turizme bakışını daha doğru bir şekilde yansıtabilecektir. Bu anlamda ankete katılanların doğum yerlerine baktığımızda %38,7'lik bir kısmının Van şehrinde doğduğunu, diğer önemli oranın ise % 27,2 ile Van dışından olduğu görülmektedir. Van şehir merkezinde oturma süresine baktığımızda ankete katılanların %61,3'nün 10 yıldan daha fazla Van'da oturduklarını görmekteyiz (Çizelge 3).

Genel olarak diğer bulgulara baktığımızda ise ankete katılan deneklerin turizme ve turiste sıcak baktığı ve Van'da turizmin gelişmesi yönünde motive edici bir faktör olarak rol oynadığı görülmektedir (Çizelge 4). Bu çerçevede olayı incelediğimizde halkın sorulara verdikleri cevapları ve oranlarını hayli ilginç bulduğumuzu belirtmek isteriz. Örneğin Van'a gelen turist ne anlam taşır sorusuna verilen cevabın %69,3'ü Van'ın gelişmesini ve dışa açılmasını sağlayan kişi ve %26,1'nin ise döviz bırakan kişi olarak görmesi oldukça enteresan bir sonuçtur. Zira bu sonucun anlamı, halkın %95,4'ünün turiste sıcak baktığını göstermektedir (Çizelge 4).

Turizmin Van'da gelişmesi hangi sonuçları doğuracaktır? sorusuna aldığımız cevap, turistlerin ne anlam taşıdığına ilişkin verilen cevabı destekler niteliktedir. Diğer bir ifadeyle halk, sorulara verdiği cevaplardaki uyum ve bir birini destekleyen tavırları ile gerçekten turizme sıcak baktıklarını ve açık olduklarını göstermektedirler. Çünkü Van'da turizmin gelişmesi hangi sonuçları doğuracaktır sorusuna deneklerin %59,4'ü halkın sosyo-ekonomik seviyesi gelişecek, şeklinde cevap verirken %30,7'si yeni iş ve kazanç kaynağı doğacak, şeklinde cevap vermiştir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Ankete katılanlara göre Van'a gelen turistlerin taşıdığı anlam ve turistlerle kurulan iletişim

Vana Gelen Turistin Taşıdığı Anlam	Frekans	(%)	Van'a Gelen Turistlerle Kurulan İletişim	Frekans	(%)
Döviz Bırakan Kişi	68	26,1	İletişim Kurmuyorum	120	46,0
Yardım Edilmesi Gereken Kişi	4	1,5	Biraz Kuruyorum	65	24,9
Halka Kötü Örnek Olan Kişi	5	1,9	Adres Tarifli Sırasında	37	14,2
Hastalık Bırakan Kişi	3	1,1	Beraber Çevreyi Gezme	25	9,6
Van'ın Gelişmesini ve Dışa Açılmasını Sağlayan Kişi	181	69,3	Evde Misafir Etme	13	5,0
Toplam	261	100,0	Toplam	261	100,0

Ancak turiste ve turizme bu kadar sıcak bakan halk, maalesef onlarla iletişim konusunda pek başarılı olamamaktadır. Dolayısıyla Van'a gelen turistlerle iletişim kuruyor musunuz? Sorusuna aldığımız cevap turizm geçmişine eski olan bir il için oldukça kötümser bir tablo çizmektedir. Öyle ki halkın neredeyse yarısı hiç iletişim kurmamaktadır. Oysa özellikle kültür turizmi kapsamında bölgeye gelen turistler için yerel halkla iletişim kurmak ve onlara ilişkin yeni şeyler öğrenip farklı deneyimler yaşamak isteği onları bölgeye çeken önemli bir güdüleyici faktördür (Çizelge 4)

Çizelge 5. Ankete katılan Van halkına göre Van'da turizmin gelişmesinin doğuracağı sonuçlar

Van'da Turizmin Gelişmesinin Doğuracağı Sonuçlar	Frekans	(%)
Gençlerin Ahlakı Bozulacak	7	2,7
Ev fiyatların Artması İle Halkın Alım Gücü Azalacak	4	1,5
Yeni İş ve Kazanç Kaynağı Doğacak	80	30,7
Halkın Sosyo-Ekonomik Gelişmesi Artacak	155	59,4
Diğer	15	5,7
Toplam	261	100,0

Şüphesiz turist ve turizm kadar önemli bir diğer konu, yerel halkın kısmen de olsa turisti anlamasını sağlayacak kendi tatil anlayışıdır. Bu başlık altında deneklere iki soru sorulmuştur. Bunlardan ilki, boş zamanınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? Diğeri ise tatilinizi nerede geçiriyorsunuz? Bu sorulardan her ikisine aldığımız cevaplar, Van halkının henüz bir tatil anlayışına sahip olmadığını göstermiştir. Zira, ilde geliştirilecek turizm çeşitleri kitle turizminin aksine halkla daha yakın ilişkiler kurmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla halkın turisti anlaması adına yukarıdaki iki soruya olumlu cevap vermesi Van'da turizmin gelişmesine katkı sağlayabilecektir. Ancak tatil anlayışındaki eksiklik özellikle kendisini turisti yanlış anlama noktasına götürebilmektedir. Şöyle ki, turizmin bütün sosyal yanları unutulmakta salt ekonomik yanları ön plana çıkarılmaktadır. Bu da zamanla bir takım yanlış yaklaşımların gelişmesine katkı sağlamaktadır (Çizelge 6).

Çizelge 6. Ankete katılan Van halkının tatil anlayışı

Tatilinizi Nerede Geçirirsiniz	Frekans	(%)	Boş Zamanı Değerlendirme Şekli	Frekans	(%)
Evde	127	48,7	Tarla- Bahçe İşleri İle Uğraşma	24	9,2
Akraba -Arkadaş Yanında	30	11,5	Akraba -komşu Ziyaretleri	51	19,5
İl Dışında *	72	27,6	Evde Oturma	74	28,4
İkinci Konutunda	15	5,7	İkinci Bir İşte Çalışma	10	3,8
Diğer	17	6,5	Diğer	101	38,7
Toplam	261	100,0	Toplam	261	100,0

Özellikle ulusal anlamda kitle turizmine sahne olan tatil bölgelerimizden Akdeniz ve Ege ağırlıklı olarak tercih edilmekte, bu bölgelere gidiş amaçları gezi, eğlence, yakınları ziyaret ve alışveriş olarak sıralanmaktadır.

5. Van Halkının Turiste ve Turizme Bakışı

Bu bölümde cinsiyet, medeni durum, yaş grupları, öğrenim durumu, gelir düzeyi, meslek, gelir kaynağı gibi konularla Van'da turizmin gelişmesi hangi sonuçları doğuracaktır, *Van'a gelen turist ile iletişim kuruyor musunuz? Tatilinizi nerede geçirirsiniz? Van'a gelen turist ne anlam taşır?* Gibi soruları karşılıklı etkileşimini ortaya koymaya çalışacağız. Çünkü turiste ve turizme bakışın bir çok değişkeni vardır ve bu değişkenler demografik özelliğe ve sosyal yapıya göre farklılık gösterebilmektedir. Bu farklılıkları ortaya koymak, ilde yapılacak bir turizm planlama çalışmasının daha sağlıklı bir şekilde gelişmesine ve sürdürülebilir bir turizmin oluşmasına katkıda bulunacaktır.

Bu bağlamda ilk açıklamayı düşündüğümüz soru, en kritik sorulardan biri olduğuna inandığımız *"Van'da turizmin gelişmesi hangi sonuçları doğuracaktır"* sorusudur. Bu soruyu öğrenim durumuna göre değerlendirdiğimizde ortaya çıkan tablo şu şekildedir. Öğrenim düzeyi arttıkça halkın turizme bakışı olumlu yönde gelişmektedir. Örneğin, okuryazarların yaklaşık %40'ı gençlerin ahlakı bozulacak ve

fiyatların artması ile halkın alım gücü azalacak şeklinde bakarken, lise mezunlarında bu oran %2,3, üniversite mezunlarında ise bu oran % 1,9 şeklindedir. (Çizelge 7).

Basitas, Perez ve Var tarafından 1996 yılında yapılan bir araştırmaya göre, şehirseldanda yaşayan orta yaş düzeyindeki yerel halkın turizmin ekonomik etkileri konusunda daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları ortaya çıkmıştır. Yerleşik halkın mutlu olması ve iyi bir yaşam sürmeleri halinde turizm ve turistlere karşı daha olumlu bir tutum içerisinde olduklarını belirtilmektedir (Avcıkurt,2003:64). Benzer bir durumu araştırma sahamızda da görmekteyiz. Çünkü yaş grupları ile ilişkilendirdiğimizde, ankete katılanların önemli bir çoğunluğunun olumlu cevap verdiğini, görmekteyiz. Detaya inildiğinde orta yaş grubundaki deneklerin yaşlı ve 18 yaş altındaki deneklere oranla turizme daha sıcak baktıklarını görmekteyiz. Örneğin, 55 ve üstü yaş grubundan ankete katılan toplam 10 denegin %30'u *Van'da turizmin gelişmesi hangi sonuçları doğuracaktır* sorusuna olumsuz bakarken, %70'i olumlu bakmaktadır. Oysa 35-40 yaş arasındaki 84 denegin %97,62 olumlu bakarken, yalnızca %2,38 bu soruya olumsuz bakmaktadır.

Mesleklere göre incelediğimizde memurların, tüccarların, emeklilerin, işçilerin ve ev hanımlarının tamamının turizmin gelişmesine olumlu baktığını, aynı şekilde toplam 88 öğrencinin 3'ü hariç geri kalanının olası gelişmeyi olumlu olarak değerlendirdiğini görmekteyiz. Gelir düzeyi ile ilişkilendirdiğimizde ortaya çıkan tablo, gelirin artmasına paralel olarak olumlu yöndeki bakış artarken, düşük gelir gruplarında bu oran azaldığını göstermektedir. Bu sorunun ailenin gelir kaynağı ile olan ilişkisine baktığımızda ise, doğal olarak el sanatları ve turizmle uğraşanların %100 olarak desteklediklerini, ancak bunun yanında toplam içindeki payı çok az da olsa tarım ve ticaretle uğraşanların bu soruya olumsuz cevap verdiklerini görmekteyiz.

Çizelge 7. Mesleğe göre Van'da turizmin gelişmesinin doğuracağı sonuçlar

Van'da Turizmin Gelişmesi Hangi Sonuçları Doğuracaktır.							
Meslek	Gençlerin Ahlakı Bozulacak	Fiyatların Artması İle Halkın Alım Gücü Azalacak	Yeni iş ve Kazanç Kaynağı Doğacak	Halkın Sosyo-Ekonomik Gelişmesi Artacak	Diğer	Toplam	(%)
Çiftçi	1	1	2			4	1,5
Memur			11	36	1	48	18,5
Serbest	3	2	13	27	1	46	17,6
İşçi		1	6	13	2	22	8,4
Tüccar			2	4	1	7	2,7
Ev Hanımı			8	11	1	20	7,6
Emekli			2	6		8	3
Öğrenci	3		34	43	8	88	33,8
Diğer			2	15	1	18	6,9
Toplam	7	4	80	155	15	261	100

Van'a Gelen Turist Ne Anlam Taşır? Bir destinasyonda turizmin varlığı bölge halkının turisti nasıl algıladığı ile doğru orantılıdır. Bu nedenle ankette yer alan sorulardan önemli bulduğumuz, "Van'a gelen turist ne anlam taşır" sorusunu ikinci sıraya koyduk. Genel olarak bu soruya da "*Van'da turizmin gelişmesi hangi sonuçları doğuracaktır*" sorusunda olduğu gibi her kesimden olumlu yanıt aldık. Aldığımız cevaplar, turizmin en azından halkın beklentisi açısından motive edici boyutta olduğunu göstermektedir. Ancak detaylarda farklı yansımalar söz konusudur. Özellikle lise ve üniversite kesiminden oluşan toplam 186 denekten 3'ünün, her ne kadar toplam oran içindeki payı küçük sayılsa da, hastalık bırakan kişi olarak görmesi, buna karşın okuryazar, ilk ve orta okuldakilerin hiç birinin bu şıkkı işaretlememiş olması ilginçtir. Ancak bunun yanında eğitim seviyesinin düşmesi ile turistlerin

davranışlarının kötü örnekler oluşturacağı inancı da artmaktadır. Meslekler açısından incelediğimizde, yalnızca işçi ve öğrenciler de küçük de olsa turiste karşı bir kaygının oluştuğu görülmektedir.

Gelir düzeyi ile ilişkilendirdiğimizde, en düşük gelir grubundan olan denekler ile orta gelir grubundan olan denekler turiste küçük de olsa olumsuz bakmaktalar. Ancak daha öncede ifade ettiğimiz gibi bütün olumsuz yaklaşımların toplam içindeki payı yaklaşık %2,5'ler civarındadır.

Çizelge 8. Yaş gruplarına göre Van'a gelen turistin taşıdığı anlam

Yaş	Van'a Gelen Turist Ne Anlam Taşır						Toplam	(%)
	Döviz Bırakan Kişi	Yardım Edilmesi Gereken Kişi	Halka Kötü Örnek Olan Kişi	Hastalık Bırakan Kişi	Van'ın Gelişmesini ve Dışa Açılmasını Sağlayan Kişi			
-18	15	1	1	2	44	63	24,1	
18-24	5				22	27	10,3	
25-34	11	1	2		27	41	15,7	
35-44	23	2	1		58	84	32,3	
45-54	10				26	36	13,8	
+55	4		1	1	4	10	3,8	
Toplam	68	4	5	3	181	261	100	

Turizmin etkilerini yaşla ilişkilendirdiğimizde, özellikle 18 yaş altı gençlerin ve 50 yaş üzeri deneklerin turistleri hastalık bırakan kişi olarak görmesi, daha öncede savunduğumuz orta yaş gruplarının turiste daha sıcak ve daha pozitif bir yaklaşım sergilediği görüşünü desteklemektedir (Çizelge 8.). Bu soruya ailenin gelir kaynağı perspektifinden baktığımızda, özellikle başta ticaret ve hayvancılıkla uğraşanların negatif baktığını görmekteyiz. Ancak böyle bir soruya en çok kazanç elde edebilecek bir durumda olan ticaretle uğraşan deneklerin (75 kişinin 6'sı) olumsuz yaklaşması doğrusu şaşırtıcı olmuştur. Cinsiyet ilişkisine baktığımızda kadınların erkeklere oranla daha olumlu yaklaştığı görülmektedir. Örneğin 74 kadının sadece %2.7'si olumsuz bakarken, 187 erkeğin %3.2'si olumsuz bakmaktadır.

Van'a Gelen Turistle İletişim Kuruyormusunuz? Van'da turizmin gelişmesine ve turiste sıcak bakan bir topluluğun maalesef onlarla iletişim kurma noktasında yetersiz hatta etkisiz olması, önemli bir eksiklik. Çünkü, özellikle bölgeyi ziyaret edeceğini düşündüğümüz (Smith'in topolojisinde seçkin olarak adlandırılan, McIntosh ve Goeldner, 1990:139). turistlerin, yerel halkla iletişim kurma istek ve arzusu, kitle turizmine katılan turistlerden çok daha fazladır ve daha yapıcıdır. Bu gruba giren turistler eğitim düzeyi yüksek bir çok açıdan donanımlı insanlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla, halkın bunlarla kuracağı bağ ve bir birlerini anlama çabaları özellikle yerel halkın sosyal çevresine pozitif katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, sosyal yaşama ve çevreye olumlu yönde katkı sağlayacak seçkin turistlerle iletişim kurma çabasına yönelik bu soruya, farklı demografik ve sosyal çevrelerden farklı cevaplar alınmıştır. Alınan cevapları farklı başlıklar altında incelediğimizde, örneğin, öğrenim durumuna göre baktığımızda turistlerle iletişim kurmada en alt öğrenim düzeyi olan okur- yazar ile en üst seviye üniversite mezunu arasında çok fark olmadığını görmekteyiz. Diğer bir ifadeyle her öğrenim düzeyinden insanların yaklaşık %50'si turistlerle hiç iletişim kurmuyor, %25'i biraz kuruyor. Ancak şunu hemen belirtmek gerekir ki, her ne kadar çok fark olmasa da eğitim düzeyi arttıkça turistlerle iletişim oranı artmaktadır (Çizelge 9). Özetlersek ankete katılan 261 deneklerin 120'si turistlerle hiç iletişim kurmuyor, 65'i biraz kuruyor, 37'si adres sormada, 25'i beraber gezme, 13'ü evde misafir etme şeklinde cevaplar vermiştir. Mesleklere göre incelediğimizde, memurların, çiftçilerin, öğrencilerin ve ev hanımlarının iletişim konusunda daha istekli

ve katılımcı olduklarını buna karşılık turistin doğrudan katkı sağladığı ticaretle uğraşanların iletişim kurma konusunda daha etkisiz olmasını pek anlamlı bulmadığımızı belirtmek isteriz.

Çizelge 9. Öğrenim durumuna göre Van'a gelen turistle kurulan iletişim

Van'a Gelen Turistle İletişim Kuruyor musunuz?							
Öğrenim Durumu	İletişim Kurmuyorum	Biraz Kuruyorum	Adres Tarifi Sırasında	Beraber Çevreyi Gezme	Evde Misafir Etme	Toplam	%
Okur Yazar	6	3	1		1	11	4,2
İlkokul	22	5	2	8	5	42	16,2
Ortaokul	12	6	1	2	1	22	8,4
lise	65	32	19	10	4	130	49,8
Üniversite	15	19	14	5	2	56	21,4
Toplam	120	65	37	25	13	261	100

Turistle iletişim kurma noktasında en rasyonel tablolardan biri gelir düzeyi ile ilgili tabloda ortaya çıkmaktadır. Çünkü halkın gelir düzeyi arttıkça turistle iletişim kurma oranı artmaktadır. Turistle iletişim sorusunu yaşla ilişkilendirdiğimizde özellikle orta yaş grubunun iletişim konusunda gençlere ve yaşlılara oranla daha istekli olduğu görülmektedir. Ailenin gelir kaynağına göre incelediğimizde tarım, ticaret ve hayvancılıkla uğraşanların iletişim konusunda %50'lerin altında olduklarını, bunun yanında diğer şikâyetin ise ki; biz bu grupta öğrencilerin ve memurların olduğunu biliyoruz, iletişim konusunda %50'lerin üstünde olduklarını görüyoruz. Cinsiyet ve iletişim ilişkisine baktığımızda ise erkeklerin %39,5'i ve kadınların %35,1'i turistle hiç iletişim kurmadığını ifade etmektedir.

Şüphesiz yöre halkının turistle ve turizmle ilgili yaklaşımları, genel perspektifi ortaya koyarken, aynı şekilde Van halkının tatil ve boş zaman konusundaki düşünceleri de bize bölgede geliştirilecek ve gerçekleştirilecek turizm anlayışını pekiştirme noktasında fayda sağlayacaktır. Bu nedenledir ki, yöre halkının tatil ve boş zaman anlayışları önemlidir. Bu çerçevede olayı değişik boyutları ile incelediğimizde farklı değişkenlere bağlı farklı sonuçların ortaya çıktığını görmekteyiz. Örneğin, "tatilinizi nerede geçirirsiniz" sorusuna, öğrenim durumu ile ilişkilendirdiğimizde, öğrenim durumuyla doğru orantılı olarak tatil değerlendirme şekli değişebilmektedir. Şöyle ki, eğitim düzeyi arttıkça tatil anlayışının yerleştiği ve artık tatil kavramının bulunduğu il dışında geçirmek şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir. Meslekler açısından irdelendiğinde, memurların, ev hanımlarının ve öğrencilerin işçi, serbest meslek sahipleri ve emeklilere oranla daha fazla tatillerini şehir dışında geçirdikleri görülmektedir. Gelir düzeyine göre baktığımızda ise, gelir arttıkça tatilin şeklide değişme olmakta ve il dışında tatil geçirme oranı artmaktadır (Çizelge 10).

Çizelge 10. Gelir düzeyine göre tatilin geçirildiği yer

Tatilinizi Nerede Geçirirsiniz							
Gelir Düzeyi (YTL)	Evde	Akraba - Arkadaş Yanında	İl Dışında	İkinci Konutunda	Diğer	Toplam	(%)
100-200	39	3	4	3	6	55	21,1
201-300	13	5	1	1	1	21	8
301-400	24	4	8	1	1	38	14,6
401-500	17	3	8		1	29	11,1
501-600	11	3	7		3	24	9,2
+601	23	12	44	10	5	94	36
Toplam	127	30	72	15	17	261	100

Tatilinizi nerede geçirirsiniz sorusunu yaşla ilişkilendirdiğimizde, özellikle orta yaş grubundaki deneklerin tatillerini genellikle il dışında geçirdikleri görülmektedir. Gelir kaynağı ile arasındaki ilişkiye baktığımızda, tarım, hayvancılık ve el sanatlarından gelir elde edenler evde veya akraba yanında tatillerini geçirirlerken, ticaret ve diğer şikkını işaretleyenler şehir dışında veya ikinci konutunda tatillerini geçirmektedirler. Cinsiyet açısından baktığımızda ise kadınların erkeklere oranla tatillerini daha çok dışarıda geçirme eğilimi içinde olduklarını görmekteyiz.

Çizelge 11. Cinsiyete göre boş zamanın değerlendirilme şekli

Cinsiyet	Boş Zaman					Toplam	(%)
	Tarla- Bahçe İşleri İle Uğraşırım	Akraba komşu Ziyaretleri yapırım	Evde Otururum	İkinci Bir İşte Çalışırım	Diğer		
E	20	34	55	9	69	187	71,6
K	4	17	19	1	33	74	28,4
Toplam	24	51	74	10	102	261	100

Boş zamanı nasıl değerlendirirsiniz şeklinde yönelttiğimiz soruya genel olarak aldığımız cevaplar, gerek eğitim ve yaş gerekse gelir ve diğer değişkenler açısından çok fazla değişmemektedir. Şüphesiz bunda ilin sosyal yaşam açısından çeşitliliğe sahip olmayışı ve halkın hem katılımcı, hem de seyirci olarak iştirak edecekleri aktivitelerin bulunmayışı etkili olmuştur. Bu soruyu değişkenler açısından incelediğimizde, örneğin, eğitim durumuna göre boş zaman alışkanlığına baktığımızda, gerek okuryazar ve ilk okul mezunlarının ve gerekse lise mezunlarının boş zaman anlayışı pek farklı değil, her iki grupta boş zamanlarını büyük bir çoğunlukla evde, akraba komşu ziyaretlerinde geçirmektedirler. Ancak burada tek istisna üniversite mezunlarının çoğunlukla diğer şikkını işaretlemiş olmalarıdır. Mesleklere göre baktığımızda, memur ve öğrencilerin çoğunlukla diğer şikkını işaretlemiş olmasına karşılık diğer meslek mensupları çoğunlukla evde, akraba komşu ziyaretlerinde şikkını işaretlemişlerdir. Gelir düzeyi ile ilişkilendirdiğimizde 600 YTL ve üzeri kazananların %53,2'si diğer şikkını işaretlerken, diğer gelir gruplarında evde oturma ve akraba komşu ziyaretleri ağırlık kazanmaktadır. Yaş ve boş zaman arasında hiçbir yaş aralığında belirgin bir fark yoktur. Örneğin, olmaması gerektiğini düşündüğümüz 18 yaş ve altı grupta da evde oturma (%33,3) eğiliminin varlığı ilginçtir. Ancak diğer gruplarla ilişkilendirdiğimizde, diğer seçeneğini (%50,8) ağırlıklı olarak işaretleyen gurubun 18 ve altı yaş grubunun olduğunu görmekteyiz. Gelir kaynağı açısından baktığımızda, tablonun yine değişmediğini boş zaman alışkanlığının eve ve akraba arkadaş ziyaretlerine kilitlendiğini tespit etmekteyiz. Ancak burada ilginç olan hayvancılıkla uğraşanların ağırlıklı olarak diğer (%52,3) seçeneğini işaretlemeleri olmuştur. Cinsiyete göre baktığımızda ise 187 erkeğin %36,4'nün konuyu diğer, %42,8'nin ise evde oturma ve akraba komşu ziyaretleri şeklinde değerlendirdiklerini görmekteyiz. Kadınlarda ise, 74 deneğin %45'i diğer seçeneğini işaretlerken %48,6'sı evde oturma ve akraba komşu ziyaretleri şeklinde boş zaman değerlendirmesi yaptıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 11).

6. Sonuç

Turistik gelişmenin verimli ve dengeli bir şekilde yürütülmesi için bütün düzeylerde turizm planlamasına ihtiyaç vardır ve turizm planlarına yerel halkın katılımının sağlanması zorunludur. Ancak şu da bilinmelidir ki turizmde planlama her şeyden önce bir arz ve talep meselesidir; dolayısıyla, planlama işlemi kaynakların arzı ile bunlara olan potansiyel talebin değerlendirilmesini gerektirir (Özgüç, 1998: 207). İşte bu noktada çalışma sahamız kaotik bir durum yaşamaktadır. Bir taraftan önemli oranda çekiciliği bünyesinde barındırması ve geçmişe oranla daha iyi bir turizm altyapısı sunması yanında, diğer taraftan gizli bir talep olmasına rağmen yaşanan sosyal huzursuzluğun etkisiyle turist sayısındaki hızlı

düşüş. Dolayısıyla Van halkı bu düşüşün neresinde? Sorusuna verilecek cevap, geleceğe yönelik yaklaşımların daha sağlıklı olmasına katkıda bulunacağı gibi bu kaotik durumun aşılmasına da yardımcı olacaktır.

Bu anlamda bölgesel farklılıkları gidermede, gelir dağılımındaki mekânsal farklılıkları azaltarak önemli bir rol oynayan turizm (Özgüç.1998:187) ve onun tamamlayıcısı turiste yönelik, Van halkının anket sorularına verdikleri cevaplardan ortaya çıkan tablo, Van halkının turiste ve turizme son derece pozitif baktıkları şeklindedir. Bu bakış açısı, ilde turizm adına yapılacak birçok faaliyetin halk tarafından destek göreceği anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, turizmin Van halkının büyük çoğunluğu tarafından algılanma şekline baktığımızda, turizmin daha fazla iş imkanı ve daha hızlı bir ekonomik büyüme, Van'ın gelişmesini ve dışa açılmasını sağlayan ve sosyal yaşamda olumlu etkiler gerçekleştiren bir sektör olarak algılandığını göstermektedir. Ancak az da olsa fiyatlarda yükselme ve elde edilen gelirin halka doğrudan yansımaya inandırılmaktadır. Buna ek olarak turizmin pek çok nesneye karşı (özellikle gençlerde) bir istek yaratarak, insanların ahlakını bozacak, giyim alışkanlıklarını değiştirecek ve Van halkının tüketim alışkanlıkları üzerinde etkili olunacağına inanılmaktadır. Hatta ankete katılan deneklerin bir kısmı ile yaptığımız bire bir görüşmelerde, turizmin, fahişelik, uyuşturucu kullanımı ve alkol tüketiminde bir artışa ve dolayısıyla ahlaki değerlerde bir düşüşe neden olacağı öngörülmektedir. Bütün bunlar göstermektedir ki, turizmin gelenekleri bozma eğilimi gösteren bir olay olarak görünmesine rağmen, ahlaki yozlaşma, namus, din, dil ve yemek alışkanlıkları üzerinde çok fazla bir etkiye sahip olamayacağı şeklindedir. Zira olumsuz olarak ifade edebileceğimiz açılımların tamamı toplam içinde %1-1,5'leri geçmemektedir. Genel olarak ifade edersek, Van halkı turizmin olası olumsuz etkilerine rağmen, bölgede olumlu şeyler yaratacağına inanmakta ve buna bağlı olarak da turistlere karşı iyi niyet ve iyi ilişkiler kuracaklarını ifade etmektedirler. Zira turizmin iş olanakları yaratma ve ekonomik gelişme üzerindeki olumlu etkisi dikkate alındığında, turizmin Van için yaşamsal bir önem taşıdığı ortaya çıkmaktadır.

Anketlerden çıkan sonuçlar doğrultusunda, Van'da turizmin hangi türlerinin, ne şekilde ve hangi koşullarda gelişebileceğine ilişkin açılımlar yapabilmek ve turistik gelişmenin verimli ve dengeli bir şekilde yürütülmesini sağlamak için bütün düzeylerde turizm planlamasına ihtiyaç olduğu kesindir. Dahası turizme bu kadar açık olan bir toplumda planlama yapılmadan turizmin gelişimine izin verilmesi çevresel ve sosyal sorunlar ortaya çıkarabilecektir. Dolayısıyla plansız gelişme hem yerel halkın varolan sosyal değerlerine, ahlaki kurallarına, kişisel davranışlarına, aile içi ilişkilerine, zanaatsal faaliyetlerine, geleneksel gösterilerine (Mathieson, and Wall. 1989) zarar verebilir hem de turistlerde memnuniyetsizlik meydana getirilmek suretiyle, pazarlama zorlukları ve ekonomik kazançların azalması gibi sorunları doğurabilir (Avcıkurt, 2003:75,76).

Notlar

¹ Şekil 3 ve Şekil 4'e ait bilgiler Van Belediyesi ve İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınmıştır.

² Anketlerin uygulandığı mahalleler : Bahçıvan, Şerefiye, Cumhuriyet, İskele, Selimbey, Şabaniye, Karşıyaka, Buzhane, Beyüzümü.

Referanslar

- Ahmed, S.A.,1986, Yerli halkın turizm pazarlama stratejilerine tepkilerinin ölçülmesi, *Turizmden Seçme Makaleler* 4, Özel Sayı Pazarlama İstanbul, 1989, s 46-62.
- Alaeddinoğlu, F., 2006, *Van İli'nin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniv. Sos.Bil. Enstitüsü Coğrafya (Bölgesel Coğrafya) Anabilimdalı, Ankara.
- Avcıkurt, C., 2003, *Turizm Sosyolojisi; Turist-Yerel Halk Etkileşimi*, Detay Yayınları 71, Ankara.
- Bal, H., 1995 *Turizmin Kırsal Toplumda Aile İçi İlişkilere Etkisi*, Doğa İnsan Yayınları, No 1, İstanbul
- Gunn, C, A., 1988, *Tourism Planning*, Second Edition, Taylor & Francis, New York
- Mathieson, A, and Wall, G., 1989, *Tourism: Economic, Physical and Social Impact*, Longman Scientific & Technical, Essex.

- Mcintosh, R, W, and Goeldner, C, R., 1990, *Tourism: Economic, Practices, Philosophies*, Sixth Edition, John Wiley & Sons, Inc., New York
- Özgüç, N., 1998, *Turizm Coğrafyası, Özellikler-Bölgeler*, Çantay Kitapevi, İstanbul.
- Yüksel, F. 2004. "Turizmde Planlama ve Uygulama: Başarısızlık Nedenleri ve Öneriler" *Turizm: İlkeler ve Yönetim* (Editörler: Atila Yüksel, Murat Hançer), Turhan Kitabevi. Ankara. s.103-108,